

ห้องสมุดงานวิจัย สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ

247824

มาตรการทางกฎหมายในการพัฒนามาตรฐานอันค้ำเกณฑ์
ให้ปลอดจากสารพิษ

นงนิต รุ่งไถ่ภาส

วิทยานิพนธ์เสนอต่อมหาวิทยาดับริยมคัมภัง
เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาดานหลักศูตรปวิญญา

นิติศาสตรมหาบัณพิต

ปีการศึกษา 2553

๖๐๐๒๕๒๒๗๘

ห้องสมุดงานวิจัย สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ

247824

มาตรการทางกฎหมายในการพัฒนามาตรฐานสินค้าเกษตร
ให้ปลอดภัยจากสารพิษ

นภคล รัชโตภาส

วิทยานิพนธ์เสนอต่อมหาวิทยาลัยรามคำแหง
เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญา
นิติศาสตรมหาบัณฑิต
ปีการศึกษา 2553
ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยรามคำแหง

LEGAL MEASURES IN THE DEVELOPMENT OF STANDARDS FOR
PESTICIDE-FREE AGRICULTURAL PRODUCTS

NOPPADOL RATCHATOPAS

A THESIS PRESENTED TO RAMKHAMHAENG UNIVERSITY
IN PARTIAL FULFILLMENT OF THE REQUIREMENTS
FOR THE DEGREE OF MASTER OF LAWS

2010

COPYRIGHTED BY RAMKHAMHAENG UNIVERSITY

มาตรการส่งเสริมจากภาครัฐอีกด้วย จากการศึกษาพบว่าพัฒนาการของมาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนามาตรฐานสินค้าเกษตรให้ปลอดภัยจากสารพิษนั้น เริ่มมีขึ้นตั้งแต่การออกกฎหมายมาตรฐานสินค้าอาหาร กฎหมายอาหาร กฎหมายคุ้มครองผู้บริโภค กฎหมายวัตถุอันตราย กฎหมายความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย จนมาถึงพระราชบัญญัติมาตรฐานสินค้าเกษตร พ.ศ. 2551 ซึ่งจะเห็นได้ว่ารัฐได้ให้ความสำคัญกับการคุ้มครองผู้บริโภคในการบริโภคสินค้าเกษตรที่ปลอดภัย จึงได้มีการพัฒนากฎหมายให้มีความสอดคล้องกับความต้องการของผู้บริโภค และเมื่อพิจารณาเหตุผลของการบัญญัติกฎหมายมาตรฐานสินค้าเกษตร ก็เพื่อที่จะคุ้มครองผู้บริโภคและทำให้สินค้าเกษตรทั้งระบบได้มาตรฐานมีความปลอดภัย ซึ่งกฎหมายดังกล่าวมีทั้งมาตรการส่งเสริมและมาตรการบังคับ แต่ผู้บังคับใช้กฎหมายเลือกที่จะใช้มาตรการส่งเสริมเป็นหลักแม้จะเป็นเรื่องของสารพิษตกค้างในสินค้าเกษตรซึ่งเป็นอันตรายต่อผู้บริโภคก็ตาม การบัญญัติถึงคำจำกัดความของผู้ที่ต้องรับผิดชอบในการผลิตสินค้าเกษตรที่มีสารพิษตกค้าง การเปิดเผยถึงข้อมูลแหล่งผลิตของสินค้าเกษตรที่ได้ผ่านการรับรองมาตรฐานแล้ว การเปิดเผยข้อมูลของสินค้าเกษตรที่เกิดจากการตัดแปลงทางพันธุกรรม (GMOs) การส่งเสริมให้เกษตรกรรายย่อยสนใจผลิตสินค้าเกษตรให้ปลอดภัยจากสารพิษตามที่รัฐกำหนด และการมีส่วนร่วมของประชาชนในการตรวจสอบสินค้าเกษตรที่ได้ผ่านการรับรองและตรวจสอบการทำงานของเจ้าหน้าที่ของรัฐ ล้วนเป็นปัญหาของกฎหมายฉบับนี้ ซึ่งผู้ศึกษาได้เสนอแนะแนวทางการแก้ไขโดยศึกษาปัญหาในกฎหมายฉบับดังกล่าว แล้วสร้างหลักการในการบังคับใช้กฎหมายให้เกิดการพัฒนาทั้งระบบ เช่น การกำหนดให้ผู้ว่าจ้างให้ผลิตต้องร่วมรับผิดชอบด้วย การกำหนดให้ปริมาณสารพิษตกค้างสูงสุด MRLs เป็นมาตรฐานบังคับที่ต้องปฏิบัติตาม โดยมีวิธีการดำเนินการที่เหมาะสม การกำหนดค่าปริมาณสารพิษตกค้างสูงสุดให้เข้มงวดและต้องปรับปรุงอยู่ตลอด การติดตามสินค้าเกษตรที่เกิดจากการตัดแปลงทางพันธุกรรม (GMOs) การสร้างองค์กรขึ้นมาทำการตรวจสอบสินค้าเกษตร โดยมีประชาชนเป็นผู้มีส่วนร่วม ในการตรวจสอบโดยผ่านระบบอาสาสมัครและมีสิ่งตอบแทนที่เหมาะสม การสร้างมาตรการชักจูงใจอันเป็นทางเลือกที่ดีกว่าสำหรับเกษตรกร โดยการจัดตั้งตลาด

247824

เกษตรปลอดสารพิษขึ้นและรับรองรายได้ของผู้ที่นำสินค้าเกษตรเข้ามาสู่มาตรฐาน
พร้อมได้รับสิทธิพิเศษอื่น ๆ อีก รวมทั้งการใช้มาตรการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ เป็นต้น

ABSTRACT

Thesis Title   Legal Measures in the Development of Standards for
Pesticide-Free Agricultural Products

Student's Name   Mr. Noppadol Ratchatopas

Degree Sought   Master of Laws

Academic Year   2010

Advisory Committee

1. Assoc. Prof. Suksmai Sutthibodee   Chairperson

2. Dr. Prapoj Klaisubun

247824

Agricultural products are factors of vast significance for human beings. Both foreign and domestic consumers are desirous of consuming pesticide-free agricultural products.

As is well-known, Thai agricultural products are widely valued for being variegated and nutritious. Agricultural products produced for both domestic and foreign consumption must satisfy public health standards in accordance with consumer protection principles. If agricultural products are deemed unsafe, such as, for example, giving evidence of harboring excess pesticide residue, then foreign countries can ban the importation of such products. Needless to say, consumption of pesticide residues can be hugely deleterious to the health of consumers, not to speak of the waste in economic resources on the part of governments, insurance agencies and individual consumers in paying for treatment for illnesses brought on by consumption of

pesticide residues.

247824

Of greatest toxic danger to consumers are artificial chemical fertilizers and chemicals used for food preservation and flavor enhancement if used incorrectly or too copiously.

Producing pesticide-free agricultural products is not merely a matter of ethics for the producers and exporters of agricultural products. There are also apposite rules, regulations, measures and standards enforced by public sector agencies.

In the current investigation, the researcher has accordingly found that the legal regulation of agricultural products produced using pesticides commenced with the issuance of the Agricultural Standards Act B.E. 2551 (2008). This Act involved the enacting of measures regulating food exports, food safety, consumer protection, and hazardous materials, as well as establishing liability for violations by producers of unsafe agricultural products. In this instance, it can be seen that the state has evinced concern for consumer protection, especially in respect to unsafe agricultural products. Thus, it is clear that this law serves the interests and needs of consumers.

This law was promulgated to provide standards for agricultural products protective of consumers and to ensure the safety of the system of food supply. This law provides both standards and means of enforcement. Nonetheless, officials have usually only promoted the following of standards and have concomitantly failed to stress enforcement in spite of the clear and present danger of toxic substances to consumers.

Problems of actual enforcement of these measures and regulations involve defining precisely would be the responsible party in the production of agricultural products with toxic residue so that exact liability can be ascertained. In addition, enforcement pertains to ascertaining the actual origin of agricultural products which have received standard certification and disclosure of information that agricultural products have been produced from genetically modified organisms (GMOs). Also of concern is how to encourage small-scale agriculturalists to produce pesticide-free agricultural products meeting governmental standards. In connection with this law, members of the general public should be allowed to participate in the process whereby allegedly pesticide-free agricultural products are certified and in verifying whether state officials are actually properly carrying out their duties in the certification process.

On the basis of this inquiry, the researcher has formulated a set of guidelines as recommendations for correcting problems in the law studied and developing principles for effective enforcement as follows:

As for the party assuming liability in cases in which damages ensue from the consumption of agricultural products harboring toxic residue, the researcher recommends that liability be assumed by the party hiring workers to produce said agricultural products.

If the application of Molecular Laser Raman Spectroscopy (MLRS) operational techniques in ascertaining plant or animal genomes leave toxic residue in agricultural products, precise standards for allowable residue should

be stipulated and made compulsory.

247824

In addition, strict determination of the quantity of allowable toxic residue should be precisely standardized and constantly reevaluated for the sake of greater accuracy. There should be compulsory labeling of all agricultural products derived from GMOs.

In addition, an agency charged with the duty of verifying the safety of agricultural products should be constituted on the basis of full public participation. Those producers who participate in this system on a voluntary basis should be appropriately rewarded. As motivating factors for agriculturalists to produce pesticide-free products, guaranteed markets should be established for their products ensuring rising income levels for those who cooperate. Finally, special measures should be adopted to induce agriculturalists to turn to organic agriculture methods in lieu of methods requiring the use of pesticides.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยความกรุณาของรองศาสตราจารย์สุขสมัย สุทธิบดี และอาจารย์ ดร. ประพจน์ คล้ายสุบรรณ ที่ท่านทั้งสองได้ให้ความกรุณา คอยให้คำแนะนำปรึกษาเกี่ยวกับการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้จนเสร็จสมบูรณ์ด้วยดี นอกจากนี้ วิทยานิพนธ์ฉบับนี้คงไม่อาจลุล่วงด้วยดีหากปราศจากอาจารย์ ดร. บวรวิทย์ เปรื่องวงศ์ รองศาสตราจารย์อรรวรรณ พจนานูรัตน์ และรองศาสตราจารย์มณฑา ประพันธ์เนติวุฒิ ที่สละเวลามาเป็นกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ และได้ให้คำแนะนำ ในการแก้ไขวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เพื่อให้เกิดความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น ผู้เขียนจึงขอกราบ- ขอบพระคุณคณาจารย์ทุกท่านเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ขอขอบคุณบุคลากรของสำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ ทุกท่านที่ช่วยเหลือในส่วนของคุณข้อมูลในการทำวิทยานิพนธ์ และเพื่อน ๆ ที่ช่วยเหลือ และให้กำลังใจในการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้

ขอกราบขอบพระคุณคุณพ่อ คุณแม่ ครูอาจารย์ที่คอยอบรมสั่งสอนให้เป็นคนดี และครอบครัวที่คอยห่วงใยและให้กำลังใจในการศึกษาจนกระทั่งวิทยานิพนธ์สำเร็จ- ลุล่วงไปได้ด้วยดี

สุดท้ายขอขอบคุณมหาวิทยาลัยรามคำแหง ที่เป็นแหล่งให้เรียนรู้ทางวิชาการ และการดำเนินชีวิตตั้งแต่ระดับปริญญาตรีจนถึงปริญญาโท ประโยชน์อันเกิดจาก วิทยานิพนธ์นี้ขอมอบแด่ผู้มีอุปการคุณและสังคมสืบไป

นภคล รัชโตภาส

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	(4)
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	(7)
กิตติกรรมประกาศ.....	(11)
สารบัญภาพประกอบ.....	(16)
บทที่	
1 บทนำ.....	1
1. ความเป็นมาและสภาพปัญหา.....	1
2. วัตถุประสงค์ของการศึกษา.....	8
3. สมมติฐานของการศึกษา.....	8
4. ขอบเขตของการศึกษา.....	9
5. วิธีดำเนินการศึกษา.....	9
6. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	9
2 ความหมาย ประวัติความเป็นมา ผลกระทบที่เกิดจากการใช้สารเคมีทาง การเกษตร การกำหนดค่าปริมาณสูงสุดของสารพิษตกค้างและแนวคิด เกี่ยวกับการพัฒนามาตรฐานสินค้าเกษตรให้ปลอดภัยจากสารพิษ.....	11
1. ความหมาย นิยามศัพท์ และการใช้สารเคมีทางการเกษตร ในประเทศไทย.....	11
1.1 ความหมายของสารพิษ.....	11
1.2 นิยามศัพท์.....	13
1.3 การใช้สารเคมีทางการเกษตรในประเทศไทย.....	14
2. ประวัติความเป็นมา และพัฒนาการของสารป้องกันกำจัดศัตรูพืช.....	17
3. ผลกระทบที่เกิดจากการใช้สารเคมีทางการเกษตร.....	23

บทที่	หน้า
4. การกำหนดค่าปริมาณสูงสุดของสารพิษตกค้าง (Maximum Residue Limit--MRL).....	27
4.1 หลักเกณฑ์ และข้อมูลการกำหนดค่าปริมาณสูงสุดของสารพิษ- ตกค้าง (MRL) ขององค์การมาตรฐานอาหาร ระหว่างประเทศ (Codex).....	27
4.2 การกำหนดมาตรฐานสารพิษตกค้างในอาหารขององค์การ- มาตรฐานอาหารระหว่างประเทศ (Codex).....	29
4.3 การกำหนดมาตรฐานสารพิษตกค้างในสินค้าเกษตร และอาหารของประเทศไทย.....	31
5. แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนา.....	34
5.1 แนวคิดพื้นฐานของการพัฒนา.....	34
5.2 แนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืน.....	36
5.3 การพัฒนาตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง.....	36
6. แนวคิดด้านความปลอดภัยของอาหาร.....	39
7. แนวคิดในการคุ้มครองผู้บริโภค.....	46
7.1 หลักการสำคัญเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภค.....	46
7.2 หลักการป้องกันล่วงหน้า.....	50
8. แนวคิดเกี่ยวกับเกษตรอินทรีย์.....	53
3 กฎหมาย และกฎเกณฑ์ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนามาตรฐานสินค้าเกษตร ให้ปลอดจากสารพิษของประเทศไทย และของต่างประเทศ.....	59
1. กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับมาตรฐานสินค้าเกษตรของประเทศไทย.....	59
1.1 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550.....	59
1.2 พระราชบัญญัติมาตรฐานสินค้าขาออก พ.ศ. 2503.....	61
1.3 พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522.....	62
1.4 พระราชบัญญัติอาหาร พ.ศ. 2522.....	65

บทที่	หน้า
1.5 พระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ. 2535.....	69
1.6 พระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้า ที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551.....	71
1.7 พระราชบัญญัติมาตรฐานสินค้าเกษตร พ.ศ. 2551.....	73
1.7.1 ความหมาย.....	73
1.7.2 มาตรฐานบังคับ และมาตรฐานทั่วไป.....	74
1.7.3 เครื่องหมายรับรองมาตรฐาน.....	77
1.7.4 การควบคุม และอัตราค่าธรรมเนียม.....	79
2. กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับมาตรฐานสินค้าเกษตรของต่างประเทศ.....	82
2.1 ประเทศญี่ปุ่น.....	82
2.2 ประเทศสหรัฐอเมริกา.....	84
2.3 สหภาพยุโรป (EU).....	89
3. กฎเกณฑ์เกี่ยวกับมาตรฐานสินค้าเกษตรระหว่างประเทศ.....	91
3.1 มาตรการด้านสุขอนามัยและสุขอนามัยพืช.....	92
3.2 กฎเกณฑ์ขององค์การมาตรฐานอาหาร ระหว่างประเทศ (Codex).....	94
4 วิเคราะห์ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการพัฒนามาตรฐานสินค้าเกษตร ให้ปลอดภัยจากสารพิษ.....	98
1. วิเคราะห์ปัญหาเกี่ยวกับคำจำกัดความของคำว่าผู้ผลิต.....	99
2. วิเคราะห์ปัญหาเกี่ยวกับการติดฉลากมาตรฐานสินค้าเกษตร.....	107
2.1 ปัญหาเกี่ยวกับการติดฉลากสินค้าเกษตรที่มีการดัดแปลงทาง พันธุกรรม (GMOs).....	107
2.2 ปัญหาเกี่ยวกับการติดฉลากการระบุแหล่งที่มาของ สินค้าเกษตร.....	111

บทที่	หน้า
3. วิเคราะห์ปัญหาการกำหนดค่าปริมาณสูงสุดของสารพิษ ตกค้าง (MRL).....	116
4. วิเคราะห์ปัญหาการควบคุมตรวจสอบมาตรฐานสินค้าเกษตร ของพนักงานเจ้าหน้าที่.....	119
5. วิเคราะห์ปัญหาเกี่ยวกับการกำหนดอัตราค่าธรรมเนียมของเกษตรกร ในการเข้าสู่มาตรฐานสินค้าเกษตร.....	123
5 บทสรุปและข้อเสนอแนะ.....	126
1. บทสรุป.....	126
2. ข้อเสนอแนะ.....	132
ภาคผนวก.....	139
บรรณานุกรม.....	150
ประวัติผู้เขียน.....	154

สารบัญภาพประกอบ

ภาพที่		หน้า
1	เครื่องหมายมาตรฐานรับรองผลิตภัณฑ์ที่ผลิตตามมาตรฐาน GAP.....	78
2	เครื่องหมายมาตรฐานรับรองสินค้าเกษตรอินทรีย์ (Organic).....	78